

I N I M A

după EDMOND HARAUCOURT

Clara Clark a fost nespuse de măhnită când și-a pierdut copilul. Ilustra tragediana adora ființa aceea mică; ea concentrase asupra ei toate înflăcăările naturii sale excesive și-și interpretase pentru ea o acțiune sacră. Nu mai ieșea, prin New-York, decât îmbrăcată în culori închise, mergând cu gravitate, și răspunzând salutarilor printr'un surâs plin de rezervă.

Toate capitalele din America au cunoscut și au laudat conversiunea aceasta; Europa, mai sceptică, tot a mai râs; poezii din amândouă lumi au scris versuri dedicate copilului făcător de minuni, și primul-născut al Clarei, în toate jurnalele de pe pământ, a avut o primire mai importantă decât dacă ar fi fost fiul unic al unui împărat.

De aceea vestea morții acestuia, survenită așa de repede, așa de brusc și așa de teribil, a căpătat, în presa întregii lumi, importanța unui eveniment internațional.

Regi și regine au adresat actriței telegrame de condoleanțe pe care ea le-a citit printre lacrimi, și pe care le-a aruncat neglijent, pe mobile.

— Campbell, nu-i așa, vei răspunde d-ta Majestății Sale? Eu n'am puterea să...

A pus să îmbalsămeze corpul micului său ingeraș după procedeele egiptene, căci nu vrea ca putreziciunea să îndrăznească să atace această carne creată din carnea ei; fără mare osteneală, a obținut autorizația de a păstra la dânsa inima copilului său, pentru care un celebru giuvaerger a cizelat o dublă casetă de sticlă și aur.

Ea luă toate aceste dispoziții cu o voce clară și sacerdotală, singura care convenea între două crize de durere.

Dar când a apărut micul mort, culcat în sicriul său de lemn prețios, cu drăgușul lui căpsor ce ieșea dintre dantele, actrița a fost admirabilă în disperarea ei. Ingenunchiată dinaintea coșciugului, a găsit atitudini și mimice geniale, pe care n'avea nevoie să le caute, și care-i veneau în mod spontan, așa de mult o inspira situația.

Când au luat sicriul, Clara Clark și-a ridicat mâinile, cu un gest simetric, și degetele sale înțepenite le resfirase în formă de stea; a leșinat, și a căzut, dreaptă, ca un catarg de corabie ce se rupe.

A fost ceva emoționant și sublim. Privilegiații, cari au avut marele noroc de a asista la scena aceasta, au păstrat amintirea unui spectacol de neuitat. Nicio dată arta, ajutată de natură, nu dăduse încă o formulă mai completă a perfecțiunii în cădere. Sculptorul Smithson a găsit în asta subiectul *Andromedei* sale, care trebuia să fie gloria vieții lui. În ce privește pe poetul Hardywill, el admira, mișcat, fiindcă-și alesese într'un colț al camerei un loc comod, de unde putea cu ușurință să vadă totul, și să se reculeagă fără să fie deranjat de străngerile de mână, sau de vorbele vre'unui nechemat; el medita, înregistra, nemișcat în penumbra; lucrurile văzute, lucrurile auzite se depuneau în el, în adâncimile

fecunde ale sufletului său, și deja drama aceasta trăită se transpunea în materie de artă; căci, în fața sicriului acestui copil, concepuse prima lui idee despre *Clytemnestra la Aulida*, operă care avea să facă din el pe Prințul tragedienilor americani, și să-i atragă onoarea de a fi comparat cu Shakespeare.

După funeralii, toată lumea s'a pus pe lucru, și fructele pe care trebuia să le dea moartea acestui copil au început să încolțească: Smithson modela, Hardywill scria. Numai Clara Clark nu făcea nimic; teatrul unde juca ea se închisese, și publicul, privat totuși de o plăcere, s'a resemnat fără să protesteze; chiar se bucura de o privațiune, care permitea tuturor să ia parte la doliul comediei lor favorite. După o săptămână, teatrul s'a redeschis, și Clara Clark n'a apărut nicidecum; absența sa a fost salutată printr'o manifestație discretă. Cât putea s'o facă, în asemenea împrejurare, prietenia unui întreg popor.

Apoi, evenimentele și-au reluat cursul, și totuși se răspândea zvonul că Clara Clark renunțase pentru totdeauna la teatru.

Hardywill, cu toate acestea, lucra la tragedia sa, destinând mamei îndurerate rolul matern al Clytemnestrei, și, în frecvente conversații, au-

torul tiradelor lirice; frumusețile o zguduiau, fără voia ei, și, trântită a-lene în fotoliu, simțea că-i aleargă pe sub piele fiorii crispanți ai Cuvântului; curente de artă, prin circuitul nervilor săi, i-se urcau spre creier, și în fundul ochilor ei se aprindeau lumini, sub vălul lacrimilor.

— Ah! striga ea, Clytemnestra avea răzbunarea! Dar eu, al cărei copil nu l'a omorât nimeni, pe cine m'aș răzbuna?

— Pe D-zeu!

Exclamația aceasta, care n'avea nici-un sens, le-a dat totuși ideea unei scene, care trebuia să fie cea mai frumoasă din toată drama, aceea în care Clytemnestra amenință întreg Olympul cu mânia ei maternă.

Autorul simțea cauza câștigată.

N'ar fi o frumoasă sforțare de mamă să asociez lumea întreagă funeraliilor unui copil? Din toată America și din Europa o să vină lume să te vadă. O să se afle, pe pământ, că Clara Clark joacă piesa aceasta, făcută pentru ea, comandată de ea, scrisă cu cuvintele sale, stenografiată de martorul suferinței sale. O să se afle că după piesa aceasta, Clara Clark n'o să mai joace alta, și că trebuie să alege acum toți aceia cari vor s'o audă ultima oară. Succesul va fi peste măsură de mare, și te vei

Inima copilului adorat se rostogolise pe scândurile scenei

retrage din teatru, lăsând în urmă-ți o mare legendă: aceea a mamei care a invitat popoarele să glorifice pe fiul său, și-apoi a dispărut!

Tragediana surădea. Insfârșit, i-a răspuns:

— Voi juca!

Imediat vestea, pe calea electricității, s'a răspândit din capitală în capitală; mișcarea a fost enormă. Din toate punctele globului, telegramele curgeau, ca să rețină loji pentru premieră. Concurența a făcut să se arce la prețuri fabuloase cele mai de jos locuri din sală; vânzarea bilețelor din cursul zilei a atins cifra fabuloasă de treizeci și șapte de mii de dolari, pentru reprezentația de deschidere; imediat ce s'a fixat data, birourile transatlantice s'au văzut asaltate de cei ce voiau să închirieze cabine; chiar paturile de clasa treia făceau primă.

Hotelurile din New-York erau pline de lume: ducele de Candor a închiriat, cu o sută de dolari pe zi, camera unui birjar.

Nimeni n'avea să regrete banii și ostenețile.

Cortina s'a ridicat în fața unui ceneclu universal.

Clara Clark a fost sublimă din toate punctele de vedere. Dela primul act, scena în care Clytemnestra distrează pe Ifigenia și

pune o rochie nouă păpușei de argilă, pe care o leagă apoi în brațe, a ieșit cu o emoție așa de mișcătoare și de adevărată, încât întreaga sală a fost cuprinsă de un spasm, în momentul când mama zicea: „Nani, păpușico!” Se vedea că actrița plângea, și, în adâncă tortură sufletească a mulțimei, un sughiț de hohote de plâns a făcut să se cutremure tăcerea; singurele apăuaze au fost inimile care băteau.

În al doilea act, a apărut minunată de groază și neînțelegere, când ghicitorul Calchas i-a anunțat că fiica ei era condamnată. Rugămintele fierbinți din al treilea act, când se târâște la picioarele lui Agamemnon, au exprimat asemenea nebunie de groază, încât medicii prezenți au avut temeri pentru mîntea ei, și, în înv'act, credeau că reprezentația nu va putea să continue.

Dar frumusețea curată și desăvârșită, restituirea vieții prin geniu, creația dumnezeiască a fost în al patrulea act, în cele două scene sfâșietoare: a rămasului bun înainte de moarte și a disperării materne, peste cadavrul copilului; Clara Clark a regăsit toată teribila măreție a minulelor trăite, și, reinviindu-le prin evocare, le-a suferit din nou în fața pământului adunat. O groază fără margini apăsa pe crani și curba capetele, mâinile mulțimei tremurau; frica de moarte strângea gâtlejurile. Neliniștea n'ar fi fost mai rea, dacă ar fi luat foc teatrul. Câteva femei au leșinat.

După o asemenea magie, lumea se întreba ce-ar putea să fie actul al cincilea: emoția omenescă, dusă la culme, nu putea, într'adevăr, să dea ceva peste asta! Deja criticii, cari, singuri, păstrasera stăpânirea de sine, afirmau că piesa, rău construită, trebuia să fie oprită aci, și că după triumful acesta, trebuia să se lase cortina.

Autorul, mai îngrijorat decât toți, își mușca mustața, și, palid, se gândea, ca un om pierdut, la enorma rezervă de căldură și de puteri ce-ăr fi necesară pentru a pune în vază violența imprecăziunilor finale.

Clara Clark, ea însăși, nu prea se încredea în propriile ei puteri și nu examinase fără teamă primejdia acestei scene, în care blestemă și amenință zeii.

Dar toate temerile s'au risipit, și neliniștea a cuprins iarăș pe spectatori, când tragedia a apărut, consumată, istovită de actele precedente, susținută de femeile sale, și purtând în mâinile-i tremurătoare, urna care conținea cenușa Ifigeniei sale.

Apoi s'a târât spre altar, și mânia sa asupra zeilor, pe care autorul și mulțimea se așteptau s'o vadă vărsându-se cu vehemență, s'a revărsat ca plângerea înăbușită a unei ființe fără putere: amenințare cu atât mai lugubră cu cât natura noastră omenescă o simțea neputincioasă.

Un strigăt, — dar oribil!

Clytemnestra, la sfârșitul imprecăziunilor sale, se îndreptă, nebună, spre a arunca urna cinerară în statuia Diane, și mama răzbunătoare exclamă în ultimul vers al poemului: „Pe fața ta recadă, o zeiță crudă, cenușa copilului meu!”

Clara Clark învățea urna în brațe: dar atunci i-au lipsit puterile și întâmplarea a făcut lucrul acesta îngrozitor: că urna, aruncată fără mare avânt, a căzut la pământ, la picioarele statuei, și s'a sfărâmat, pe când mama leșina cu adevărat.

Atunci s'a văzut că tragedia, pentru a se inspira dintr'o durere mai autentică, ascunsese, în urna teatrului, caseta ei de sticlă și aur, — inima copilului său, care s'a rostogolit pe scenă. Trad. de Det.

O SILUETĂ IDEALĂ
GRISINE HERDAN